

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Villamosmérnöki és Informatikai Kar

Irányítástechnika és Informatika Tanszék

Kiszolgálók üzemeltetése nagyvállalati környezetben és kapcsolódó szoftverek fejlesztése

SZAKDOLGOZAT

Készítette

Főglein Simon István

Konzulens

dr. Somogyi Péter

2024. május 3.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék

Kivonat	i
Abstract	ii
1. Bevezetés	1
2. Nagyvállalati környezetek ismertetése	4
3. Technológiai áttekintés	7
3.1. Szervergépek	7
3.2. Virtualizáció	8
3.2.1. Áttekintés	8
3.2.2. Paravirtualizáció és teljes virtualizáció	9
3.2.3. Virtualizációs lehetőségek összehasonlítása	9
3.3. Virtualizáció	9
3.3.1. Népszerű virtualizációs technológiák	10
3.3.2. Virtuális gépek használatának néhány előnye	11
3.3.2.1. Erőforrások testreszabása	11
3.3.2.2. Snapshotok	12
3.3.2.3. Migráció	12
3.3.3. Teljes virtualizáció és paravirtualizáció összehasonlítása	13
3.3.4. Konténerizáció	13
3.4. Logikai kötetkezelés	13
3.4.1. Snapshotok, mentések készítése	13
3.5. RAID	13
3.6. Logikai kötetkezelés	14

3.7. OS-lehetőségek	16
3.8. Eszközmenedzsment	16
3.8.1. Ansible és Salt	16
3.9. Monitoring	16
4. Saját munka bemutatása	17
4.1. Kialakítani kívánt környezet meghatározása	17
4.2. Fizikai gép ismertetése	18
4.3. Operációs rendszer	18
4.3.1. Debian, Ubuntu	18
4.3.2. SUSE	18
4.4. Gépmenedzsment: Salt	18
4.4.1. Más hasonló megoldások	18
4.5. Monitoring	18
4.6. Továbbfejlesztési lehetőségek	18
Köszönetnyilvánítás	19
Szójegyzék	20
Rövidítésjegyzék	21
Irodalomjegyzék	22

HALLGATÓI NYILATKOZAT

Alulírott *Főglein Simon István*, szigorló hallgató kijelentem, hogy ezt a szakdolgozatot meg nem engedett segítség nélkül, saját magam készítettem, csak a megadott forrásokat (szakirodalom, eszközök stb.) használtam fel. Minden olyan részt, melyet szó szerint, vagy azonos értelemben, de átfogalmazva más forrásból átvettem, egyértelműen, a forrás megadásával megjelöltem.

Hozzájárulok, hogy a jelen munkám alapadatait (szerző(k), cím, angol és magyar nyelvű tartalmi kivonat, készítés éve, konzulens(ek) neve) a BME VIK nyilvánosan hozzáférhető elektronikus formában, a munka teljes szövegét pedig az egyetem belső hálózatán keresztül (vagy autentikált felhasználók számára) közzétegye. Kijelentem, hogy a benyújtott munka és annak elektronikus verziója megegyezik. Dékáni engedéllyel titkosított diplomatervek esetén a dolgozat szövege csak 3 év eltelte után válik hozzáférhetővé.

Budapest, 2024. május 3.

Főglein Simon István

hallgató

Kivonat

Jelen dokumentum egy diplomaterv sablon, amely formai keretet ad a BME Villamosmérnöki és Informatikai Karán végző hallgatók által elkészítendő szakdolgozatnak és diplomatervnek. A sablon használata opcionális. Ez a sablon \LaTeX alapú, a *TeXLive* \TeX -implementációval és a PDF- \LaTeX fordítóval működőképes.

Abstract

This document is a \LaTeX -based skeleton for BSc/MSc theses of students at the Electrical Engineering and Informatics Faculty, Budapest University of Technology and Economics. The usage of this skeleton is optional. It has been tested with the *TeXLive* \TeX implementation, and it requires the PDF- \LaTeX compiler.

1. fejezet

Bevezetés

Napjainkban az informatika és az internet életünk szerves részévé vált. A számos szolgáltatás folyamatos rendelkezésre állásának biztosítása és a megnövekedett forgalom kiszolgálása jó néhány új technológia kifejlesztését követelte meg.

Dolgozatomban elsősorban egy általános képet szeretnék adni arról, hogy milyen üzemeltetési kihívásokkal kell szembenéznünk, ha egy ilyen szolgáltatás működtetésébe vágjuk a fejszénket. Értekezésemben nem fogok kitérni bizonyos infrastrukturális hátterekre – mint például a kiszolgálók folyamatos energiaellátásának biztosítása –, ezeket adottnak fogom tekinteni, hiszen ezt egy adatközpontban bérelt hely esetén sem magunknak kell biztosítanunk. A következőkben sokkal inkább az informatikai lehetőségek tárgyalására fogom helyezni a hangsúlyt: hogyan tudunk hatékonyan üzemeltetni több kiszolgálót, milyen módon lehet biztosítani a szolgáltatásaink lehető legnagyobb rendelkezésre állását, és hogyan védhetjük meg adatainkat egy esetlegesen félresikerült rendszerfrissítést követően.

A dolgozatban érinteni fogom a jelenleg legelterjedtebb virtualizációs technológiákat, melyek főbb tulajdonságait röviden ismertetem, valamint össze is hasonlítom ezeket a megoldásokat a legfontosabb különbségekre kitérve.

Szerepet fog kapni továbbá a logikai kötetkezelés, ezen belül is a Linux kernelben elérhető LVM-implementáció. Ez a technológia nagyban megkönnyíti a háttértárak és partíciók kezelését üzemeltetési szempontból, melyet főként virtualizációt végző fizikai gépek esetében használhatunk ki, hiszen ilyen helyzetekben érdemes minden virtuális rendszernek külön partíciót létrehozni, amelyek kezelése (pl. egy esetleges bővítés során) a hagyományos particionálási megoldásokkal sokkal összetettebb feladat lenne.

Szót ejtek a monitoring megoldásokról is, melyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy a rendszer üzemeltetését végző szakemberek pontos képet kapjanak az infrastruktúra ak-

tuális állapotáról, az esetleges korábbi problémákról. A monitorozás azért is fontos, mert ha egy hibát ezáltal sikerül idejekorán felismerni (például háttértárak esetén egy megfelelő határék beállításával időben értesülhetünk egy partíció megteléséről, és nem csak az írási hibákat tapasztaljuk), akkor elkerülhetőek a további, komolyabb hibák, amik akár a felhasználók számára is fennakadásokat okozhatnak. Az általam létrehozott tesztkörnyezetben is bemutatok egy ilyen monitoring megoldást, melynek segítségével az általam létrehozott infrastruktúra gépeit fogom folyamatosan ellenőrizni.

A tesztkörnyezet beállításában nagy szerep fog jutni a választott konfigurációmenedzsment szoftvernek, a Salt-nak. Ez arra fog lehetőséget biztosítani, hogy egyes konfigurációs fájlokat egyszerűen telepíthessünk több számítógépre is, valamint a keretrendszer leírónyelvén meghatározott konfigurációleíró szoftver lehetővé teszi azt is, hogy ellenőrizzük egyes szolgáltatások (service) állapotát. Ez hasznunkra válhat például egy saját serviceszel érkező program telepítését követően, hiszen így a leíróban megadhatjuk a telepítés paramétereit, majd ezt követően egyből ellenőrizhetjük is, hogy a telepítés után sikeresen elindult-e az újonnan telepített szoftver.

A dolgozatban tárgyalt koncepciókat egy kisebb volumenű tesztrendszeren keresztül fogom bemutatni. Ennek a rendszernek a célja nem egy teljes vállalati környezet bemutatása, hiszen ehhez nagy mennyiségű hardverre, jelentős mértékű hardveres és szoftveres erőforrásokra lenne szükség, amelyek üzembe helyezése, összehangolása túlmutat a dolgozat keretein. Ehelyett sokkal inkább arra szeretnék rávilágítani, hogy milyen eszközök állnak rendelkezésre egy ilyen nagyszabású infrastruktúra sikeres üzemeltetésének elősegítéséhez. Gondoljunk csak arra, hogy egy 5-10 számítógépből álló rendszer esetén kivitelezhető, hogy a rendszergazdák egyesével telepítsék a havi frissítéseket, azonban egy több száz, vagy több ezer kiszolgálóból álló nagyvállalati környezetben nem lenne egy reális elvárás.

Az ilyen és ehhez hasonló kihívások megoldására fogok lehetőségeket mutatni a 3. fejezetben. Szó lesz a gépek távoli kezeléséről, folyamatos karbantartásukról, automatikus biztonsági javításokról (patchek) való értesülésről, ezek telepítéséről. Tárgyalni fogom továbbá a rendszert alkotó eszközök monitorozását, metrikák gyűjtését is, továbbá szó lesz az egyre szélesebb körben elterjedő konténerizációs technológiákról, ezek használatáról vállalati környezetekben. Bemutatom azt is, hogy a megfelelő eszközökkel milyen gyorsan hozhatunk létre konténereket, és mennyire hatékonyan kezelhetjük őket akár egy böngészőből is. Fontos megjegyezni, hogy az itt említett technológiák kisebb környezetekben is használhatóak, azonban néhány esetben az ilyen rendszerek használata kevesebb előnyt

nyújt, mint amennyi munkát telepítésük és karbantartásuk igényel, így érdemes felmérni az informatikai rendszerrel szemben támasztott elvárásainkat, és ennek megfelelően dönteni a szükséges technológiai komponensekről.

A 4. fejezetben fogom ismertetni az általam készített tesztkörnyezetet, ennek felépítését, a tervezési döntéseket, komponenseit, valamint az ezzel kapcsolatos munkáim során felmerült nehézségeket, tapasztalatokat. Ebben a fejezetben a korábban tárgyalt technológiák közül általam választott megoldásokat fogom részletesebben ismertetni.

Végül a dolgozat utolsó fejezetében értékelni fogom az elért eredményeket, valamint röviden összefoglalom a projekt továbbfejlesztési lehetőségeit.

2. fejezet

Nagyvállalati környezetek ismertetése

A vállalatok egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek az informatikai rendszereik fejlesztésére és karbantartására, üzemeltetésére. Az ezek által nyújtott szolgáltatások sok esetben jelentős könnyebbséget jelentenek egyes üzleti folyamatokban, és a megfelelően automatizált munkafolyamatok csökkentik az egyes munkavállalók által elvégzendő manuális feladatokat, és adott esetben az ügyfelek számára is segítséget nyújthatnak. Fontos tisztában lenni azonban azzal, hogy ezek a megoldások csak akkor működnek jól a mindennapi használat során, ha sikerül biztosítani a megfelelő rendelkezésre állást, tehát egy – a vállalat munkavállalói által a munkához nélkülözhetetlen – szolgáltatásnak munkaidőben folyamatosan elérhetőnek kell lennie. Előfordulhatnak olyan igények is, amik miatt bizonyos, a vállalat működésének szempontjából nélkülözhetetlen szolgáltatásoknak folyamatosan elérhetőnek kell lenniük, mert a működésük nem munkaidőhöz kötött (ilyen lehet például a szervezet weboldala, illetve levelezőszervere). Emellett a fent említett informatikai rendszerek karbantartásának is sokszor észrevehetetlennek kell lennie, azaz egy esetleges frissítés nem hátráltathatja a munkavégzést és a rendelkezésre állást. Az ilyen helyzetek kezelésére számos megoldás jött létre, ezek közül néhányat ismertetni fogok a következő fejezetben.

Egy másik fontos szempont a nagyvállalati rendszerek üzemeltetése – és általában informatikai megoldások üzemeltetése és használata során – ami napjainkban egyre nagyobb figyelmet kap, az IT-biztonság kérdése. A rendszerüzemeltetőknek tisztában kell lenniük a potenciális veszélyekkel, veszélyforrásokkal és fel kell készülniük egy esetleges támadásra, annak kezelésére. Sokszor hallhatunk a rendszeres biztonsági mentések fontosságáról, és ezek típusairól, követelményeiről. Egy jól bevett gyakorlat például az úgyne-

vezett 3-2-1 mentési stratégia, ami egy jó kiindulási alapul szolgálhat minden szervezet számára a biztonsági mentésekhez [8]. A megoldás elnevezése az alábbi elvekből származik:

- három példány az adatokról,
- két különböző eszközön (akár más típusú adathordozókon, pl. SSD, HDD, mágnes-szalag – ez segít az adathordozóra jellemző esetleges hibák hatásának csökkentésében),
- egy példányt földrajzilag különböző helyen tároljunk (pl. a cég székhelyén legyenek az eredeti adatok és még egy mentés, további egy példányt pedig tároljunk adatközpontban, vagy vegyünk igénybe harmadik féltől biztonságimentés-szolgáltatást) [3].

A biztonsági mentések elvégzésére és automatizálására többféle megoldást választhat a szervezet az igényeihez igazodva. Bevert szokás például, hogy a cégen belüli mentéseket valamilyen mentést támogató vagy akár teljesen automatizáló szoftverrel oldják meg (például Bareos, Bacula, BackupPC). Az ilyen megoldások üzembe helyezése nehezebb lehet, mintha például csak egyéni scriptekkel hajtánánk végre a mentéseket, de hosszabb távon mégis célszerű lehet megfelelően konfigurálni őket, mert könnyebben kezelhetővé teszik egy komplex infrastruktúrában található gépek adatainak mentését, illetve az egyszer megírt konfigurációs fájlok több gépen is felhasználhatóak. Mindezek mellett ezek a szoftverek általában rendelkeznek valamilyen grafikus felhasználói felülettel (pl. webes interfész), amely tovább egyszerűsíti a mentések készítését, valamint szükség esetén a mentés visszaállítását.

The screenshot shows the Bareos web interface. At the top, there's a navigation bar with links: Dashboard, Jobs, Restore, Clients, Schedules, Storages, Director. Below this, a summary bar shows 'Jobs started during the past 24 hours' with counts for Running (3), Waiting (3), Successful (55), Pending (1), and Failed (1). The main section is titled 'Most recent job status per job name' and contains a table with columns: Job name, Status, Job ID, Client, Level, Start, End, and Bytes. The table lists several jobs, mostly with 'Successful' status. On the right side, there's a 'Job Totals' section with a table showing Jobs (64,996), Files (429,858,644), and Bytes (75,88 TB). Below that is a 'Running Jobs' section showing details for specific jobs like 'employee-restore (bareos06)' and 'employee-restore (bareos07)'.

Job name	Status	Job ID	Client	Level	Start	End	Bytes
employee-restore (bareos06)	Successful	283022	employee-restore (bareos06)	Incremental	2021-12-01 09:36:03	2021-12-01 09:36:28	0.00 B
employee-restore (bareos06)	Successful	283020	employee-restore (bareos06)	Incremental	2021-12-01 12:00:36	2021-12-01 12:00:36	5.32 GB
employee-restore (bareos06)	Successful	283019	employee-restore (bareos06)	Incremental	2021-12-01 09:36:02	2021-12-01 09:36:20	477.25 MB
employee-restore (bareos06)	Successful	283018	employee-restore (bareos06)	Full	2021-12-01 11:55:04	2021-12-01 12:00:21	0.00 B
employee-restore (bareos06)	Failed	283016	employee-restore (bareos06)	Incremental	2021-12-01 11:55:03	2021-12-01 11:55:23	0.00 B
employee-restore (bareos06)	Successful	283015	employee-restore (bareos06)	Full	2021-12-01 11:54:27	2021-12-01 12:00:34	0.00 B
employee-restore (bareos06)	Successful	283014	employee-restore (bareos06)	Incremental	2021-12-01 12:00:32	2021-12-01 12:00:32	0.00 B
employee-restore (bareos06)	Successful	283012	employee-restore (bareos06)	Incremental	2021-11-24 04:00:18	2021-11-24 04:00:41	3.95 GB
employee-restore (bareos06)	Successful	283011	employee-restore (bareos06)	Incremental	2021-11-19 20:18:08	2021-11-19 20:18:14	384.19 MB

2.1. ábra. A Bareos biztonsági mentéseket végző program webes felületének részlete. Forrás: <https://www.bareos.com/bareos-webui-modules/>

A legtöbb hétköznapi felhasználó számára ismeretlen vagy meglepő lehet, hogy maga az internet és az ezen keresztül elérhető szolgáltatások – gondoljunk például az Ügyfélkapura vagy az internetbank-szolgáltatásokra – nagyon komplex rendszerek nem csak szoftveres, hanem informatikai infrastruktúra szempontjából is. A legtöbb ilyen szolgáltatás

egy adatközpontban lévő szerveren fut, ami a beérkező kérésekre ad válaszokat. Ezt a folyamatot úgy is felfoghatjuk, hogy az ilyen szolgáltatások felhasználói lényegében az adott szolgáltató (a fenti példánál maradva a Magyar Állam és az adott bankok) számítógépeivel kommunikálnak.

Ezek a szervergépek több lényeges különbséggel is bírnak a személyi számítógépekkel szemben. Egyik legfontosabb tulajdonságuk, hogy hibatűrőek bizonyos hardverhibákat illetően: szinte minden főbb komponensből legalább kettő áll rendelkezésre, így ha az egyik meg is hibásodik, akkor a hiba elhárításáig a beépített redundancia miatt a gép képes tovább funkcionálni, általában a felhasználók felé észrevétlenül, míg a gép üzemeltetői figyelmeztetést kapnak a hiba típusáról és a kapcsolódó tennivalókról.

3. fejezet

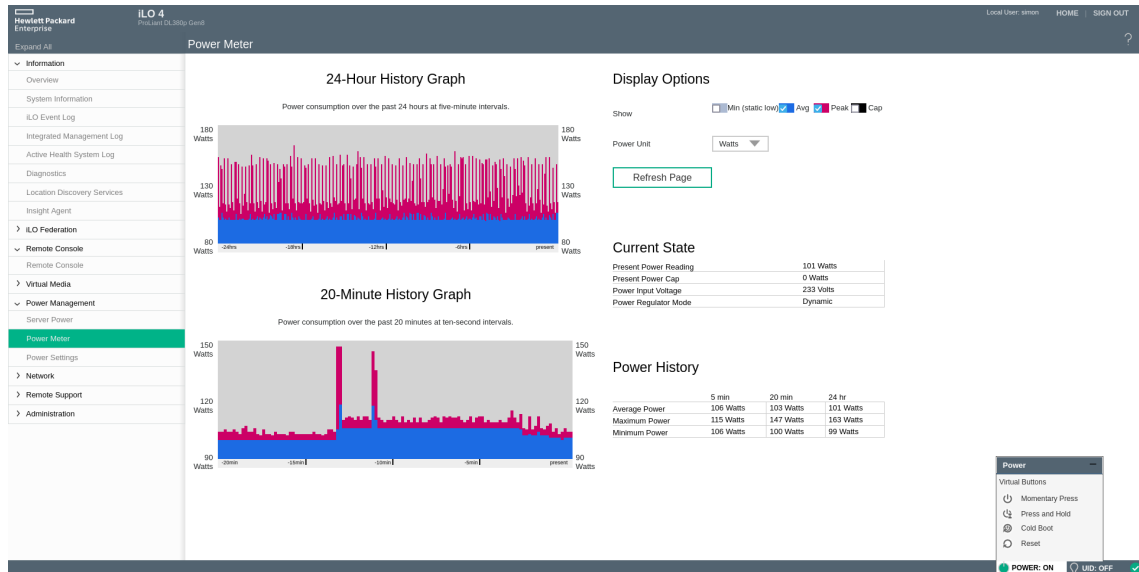
Technológiai áttekintés

3.1. Szervergépek

A szerverek esetében jelentkező, egyénitől nagyban különböző felhasználási körülmények a szerverszámítógépek esetén hardveres szempontból is más felépítést igényelnek. A magas rendelkezésre-állás (high availability, HA) és a modularitás, valamint az ezzel járó könnyű javítások támogatása érdekében az ilyen célra kialakított számítógépek főbb komponensei redundánsak, azaz egy-egy ilyen komponens kiesése nem jelent szolgáltatáskiesést. A meghibásodást a rendszer egyértelműen jelzi magán a gépházon is (általában hibajelző LED-ek segítségével), valamint a menedzsment portjain is. A legtöbb ilyen gép ugyanis rendelkezik egy beágyazott rendszerrel, ami lehetővé teszi a távoli kezelésüket egy webes felületen és SSH-n keresztül még akkor is, ha a szervergép ki van kapcsolva. Ezek lehetőséget biztosítanak a gép legfontosabb mérőszámainak követésére, virtuális kijelző csatlakoztatására, telepítőfájlok felcsatolására, valamint a gép ki- és bekapcsolására.

A fent ismertetett üzemeltetést, karbantartást könnyítő felépítés mellett általában elmondható, hogy az ilyen gépek jelentős része virtualizációra van tervezve – persze ezektől különböző felhasználási módok is jelentkeznek (például fájlserverek tervezése során a teljesítmény helyett a minél nagyobb tárhkapacitásra és adatátvitelre helyezték a hangsúlyt). A dolgozat szempontjából viszont a nagyvállalati környezetben domináló virtualizációs felhasználási terület lesz a lényegesebb, így a továbbiakban az ilyen számítógépekre fogok koncentrálni.

A virtualizációs hosztgépek jellemzője, hogy számos processzorral rendelkeznek, valamint felhasználói szemmel szokatlanul nagy memóriaterülettel bírnak. Ki fog derülni azonban, hogy 12-24 processzormag és akár több száz gigabyte RAM is szűkös erőforrássá válhat egy virtuális gépet futtató számítógép esetében, hiszen gyakorlatilag itt egyetlen

3.1. ábra. Szervergép fogyasztásának grafikonja egy HPE számítógép távoli menedzsment felületén. Vegyük észre a jobb alsó sarokban megjelenő menüt, amivel lehetőségünk van a gép kikapcsolására és újraindítására is.

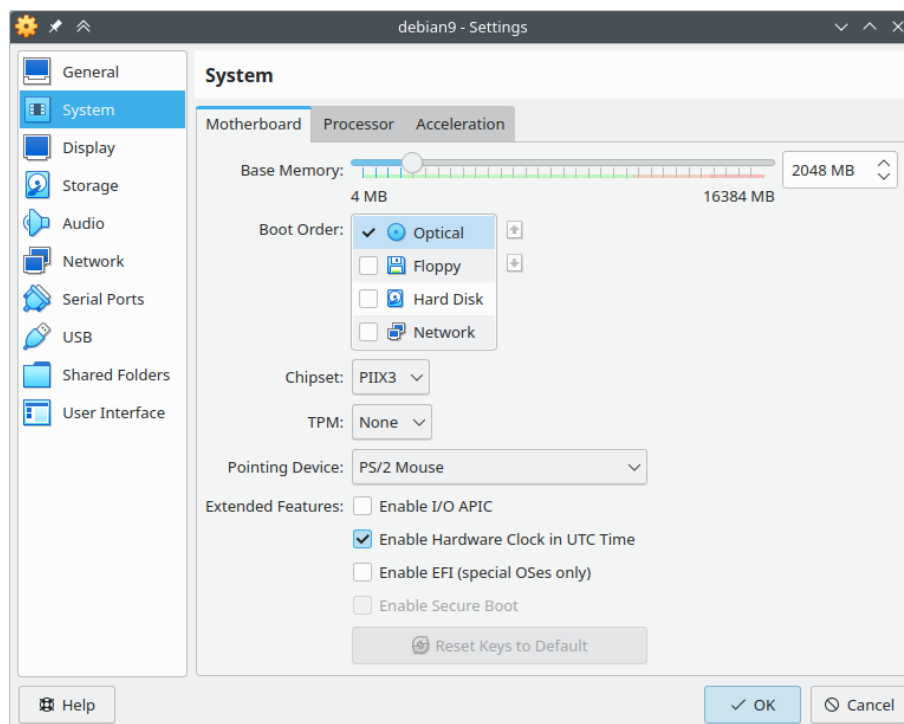
szervernek kell elbírnia akár több tíz számítógép terhelésével is. Ezek mellett általában több (8-24) háttértár-foglalattal is rendelkeznek, melyekhez hardveres RAID-támogatást is adnak.

3.2. Virtualizáció

3.2.1. Áttekintés

A virtualizáció egy olyan technológia, amely lehetővé teszi, hogy egy fizikai számítógépen (az úgynevezett virtuális host-on) több, akár a hosztgép rendszerétől eltérő operációs rendszert futtassunk. Ehhez szükség van egy hypervisor-ra, ami az operációs rendszer legfőbb virtualizációt támogató komponense [5]. Ez a szoftver közvetlenül a szerver hardverén fut, és ez biztosítja a virtuális gépek számára szükséges hardveres erőforrásokat virtualizált hardverinterfészekon keresztül. Szintén a hypervisor felelős az erőforrások kezeléséért, tehát ennek a komponensnek kell biztosítania a virtuális gép számára beállított mennyiségű memória, processzor és háttértár rendelkezésre állását is. Ezek a beállítások a legtöbb modern hypervisor esetében elvégezhetőek grafikus felületen is, erre ad példát a 3.2 ábra.

Napjainkban a legelterjedtebb hypervisorok közé tartozik a vmWare ESXi, a XEN és a KVM, melyek részletesebb bemutatását a 3.2.3 alfejezet tartalmazza.

3.2. ábra. Virtuális gép beállításainak részlete a VirtualBox virtu-alizációs szoftverben.

A virtualizáció számos előnnyel járhat az infrastruktúra és a kiszolgálni kívánt alkalmazások szempontjából. Az egyik legnagyobb ilyen előny például, hogy a virtuális gépek egymástól izoláltan futnak, azaz nincs közvetlen kapcsolat közöttük, ami biztonsági és kezelési, tesztelési szempontból (pl. egy adott csomag vagy szoftver kipróbálásához készíthetünk egy teszt virtuális gépet, amit egyszerűen törölhetünk a teszt végeztével; a telepített program eltávolítása hagyományos környezetben futtatva sokkal körülményesebb lenne) is kedvező lehet. Hasonlóan előnyökkel jár, hogy a legtöbb modern hypervisor lehetőséget biztosít bizonyos erőforrások úgynevezett hot swap-pelésére. Ez azt jelenti, hogy egyes komponenseket (pl. memória) úgy is bővíthetünk, hogy a rendszert nem szükséges ehhez leállítanunk.

3.2.2. Paravirtualizáció és teljes virtualizáció

3.2.3. Virtualizációs lehetőségek összehasonlítása

3.3. Virtualizáció

A fent említett megnövekedett forgalom kiszolgálását hatékonyan lehet kezelni úgy, hogy olyan fizikai számítógépet helyezünk üzembe, mely több, egymástól független operációs

rendszer futtatására is alkalmas. Ilyenkor ezeket a fizikai gépen futó rendszereket virtuális gépeknek (virtual machine, VM) nevezzük. Egy virtuális gép elkülönített erőforrásokat kap a fizikai géptől, hozzáférhet például bizonyos mennyiségű processzormaghoz, memóriához, illetve külön háttértár-partíciói is lehetnek. A virtualizált hardverek és operációs rendszerek a legtöbb esetben a külvilág felé nem különböztethetőek meg a fizikai számítógépektől, és ezzel a megoldással jelentősen csökkenthető a rendszerek és a hozzájuk szükséges informatikai infrastruktúra üzemeltetésének költsége.

A virtualizáció nagy ereje abban rejlik, hogy bizonyos hardverek virtualizációjával egységnyi teljesítményt olcsóbban kaphatunk meg, mintha külön fizikai gépeket helyeznénk üzembe, illetve nagyobb rugalmasságot kapunk a kezelésükben, üzemeltetésükben. Képzeljük el, hogy megveszünk egy számítógépet, amin szeretnénk futtatni egy számunkra fontos alkalmazást, mondjuk a honlapunkat. Ilyenkor az ezen a gépen futó operációs rendszer teljes mértékben megszabhatja, hogy milyen erőforrásokból mennyit használ. Ha egy másik szolgáltatást – például levelezőszervert – szeretnénk emellett futtatni, akkor limitáltabbak a lehetőségeink, hiszen a korábban telepített webszerver már foglal bizonyos erőforrásokat, illetve a program függőségeit és konfigurációs fájljait is telepítettük már, ami esetleg negatívan hat a levelezőszerverünk működésére. Ha mindezt virtualizált környezetben tesszük meg, akkor a topológia megváltozik: a két alkalmazás teljesen elkülönítetten, egymás zavarása nélkül, különböző virtuális gépekben futhatnak, míg magán a fizikai gépen egy úgynevezett hypervisor látja el az erőforrások ütemezésének és kiosztásának (pl. processzoridő, memória) feladatát.

3.3.1. Népszerű virtualizációs technológiák

Mivel a virtualizáció napjainkban nagyon elterjedt technológia, számos olyan megoldás született, mely egyszerűsíti a virtuális gépek üzemeltetését. Ezek közül nagy ismertségnek örvend az Oracle VirtualBox és a VMware Player, azonban ezek a megoldások nem skálázódnak annyira jól, mint a továbbiakban tárgyalt társaik, melyek sokkal megfelelőbbek nagyvállalati szerverkörnyezetben való alkalmazásra. Ezek a megoldások lehetőséget biztosítanak a virtuális gépek távoli elérésre, kezelésére, egyszerűbb telepítésükre, valamint szükség esetén elosztott működésükre.

Ilyen nagyvállalati környezetben is kedvelt megoldás például a VMware ESXi, amely egy igen modern hypervisor számos kényelmi funkcióval ellátva (lehetőség van például a rendszer webes felületről való kezelésére és virtuális gépek sablonból való gyors (nagyságrendileg 5-10 perc) telepítésére). Egy másik kedvelt megoldás az ESXi-vel ellentétben

teljesen ingyenesen, GPLv2-es licenc alatt elérhető XEN hypervisor, mely ugyan kevesebb kényelmi funkciót tartalmaz, de szintén népszerűségnek örvend széleskörű támogatása, kedvező teljesítménye és szabad szoftver voltából eredő ingyenessége miatt. A XEN a 2014 márciusában kiadott 4.4-es verzió óta stabilan működik együtt a libvirt virtualizációs API-val, amely nagyban megkönnyíti a hypervisorral való kommunikációt a virtuális gépek konfigurálása során. [7] A XEN-hez hasonlóan szabad szoftver licenccel érhető el a Kernel-based Virtual Machine (KVM) is, mely a XEN-nél modernebb megoldásnak tekinthető, és manapság széles körben használják a Linux kernelbe való integráltságának és stabilitásának köszönhetően. Bár maga a KVM nem tartalmaz ilyet, de számos interfész elérhető az ezen keresztül futtatott virtuális gépek kezelésére (például virt-manager), valamint akadnak olyan megoldások is, melyek a KVM-re alapozva nyújtanak szélesebb körű virtualizációs megoldást, ilyen lehet¹ például a Proxmox és a Cockpit.

3.3.2. Virtuális gépek használatának néhány előnye

A virtualizáció számos előnnyel bír a serverinfrastruktúra karbantartása, könnyű kezelhetősége szempontjából, ebből néhány fontosabbat szeretnék kiemelni.

3.3.2.1. Erőforrások testreszabása

Amikor több tíz vagy több száz server üzemeltetéséről van szó, akkor hatványozottan számításba kell vennünk az egyes gépekre jutó költségeket. Virtuális gépek esetén ez azért kedvezőbb egy fizikai gépnél, mert ugyan a nagyvállalati környezetbe szánt servergépek jelentősen drágábbak a személyes felhasználásra tervezett társaiknál, de akár több tíz virtuális gép egyidejű futtatását is lehetővé teszik. Ezáltal az egy fizikai gépre eső, asztali gépeknél megszokott áramfogyasztáshoz képest jóval nagyobb energiafelvétel sokkal kedvezőbb arányt mutat, ha számításba vesszük a futtatott virtuális kiszolgálók számát is.

Mindezek mellett a nagyvállalati felhasználáshoz tervezett számítógépek jóval hibátűrőbbek, hiszen a főbb komponensek redundánsan lettek kialakítva: ezekből az ilyen serverekben legalább kettő van, és a rendszer automatikusan képes detektálni a hardveres hibákat, és ezek figyelembe vételével tovább működni. További előny lehet még hardveres hibák esetén, hogy ezek a számítógépek széles körben támogatják az úgynevezett *hot swappingot*, amely azt jelenti, hogy bizonyos hardverelemek (általában például háttértá-

¹A konfigurációtól függően akár többfajta virtualizációs környezet is beállítható, de a KVM az egyik legjobban támogatott.

rak és memóriamodulok) a számítógép bekapcsolt állapotában, annak működése közben is szolgáltatás nélkül cserélhetőek.

Előnyös lehet továbbá, hogy a virtuális gépek erőforrásai szabadon módosíthatók, így akár két újraindítás között is változtathatjuk a rendelkezésre álló memória mennyiségét vagy épp a processzormagok számát. Sőt, egyes hypervisorok és operációs rendszerek ezen erőforrások futásidejű megváltoztatását is támogatják bizonyos korlátozások mellett, így gyakorlatilag a fontosabb virtualizált erőforrások is hot swappelhetőnek tekinthetők.

3.3.2.2. Snapshotok

Egy másik kedvező lehetőség virtuális gépek használata esetén az, hogy úgynevezett snapshotokat készíthetünk róluk. Ezek a snapshotok a gépet egy adott pillanatbeli állapotban reprezentálják, és később ezeket az állapotokat visszaállíthatjuk, ha szükségünk lesz rá. Egyes megoldások a memóriakép mentését is támogatják, így akár egy futó gép is könnyen visszaállítható. A snapshotok készítése hasznos lehet például rendszerfrissítések esetén, így ha valamiféle hiba lép fel a frissítés során, vagy egy adott szoftver nem megfelelően működik azt követően, akkor a frissítés előtt készített snapshotra visszaállva újra teljes értékűen üzemelhet a szerver, amíg a frissítés során fellépő hibát elhárítjuk.

3.3.2.3. Migráció

Részben az előző ponthoz kapcsolódik a virtuális gépek migrációja. Ez a funkció azt jelenti, hogy egy adott fizikai gépről, mely virtuális gépeket futtat (virtual host), készíthetünk egy snapshotot, amit áthelyezhetünk egy másik virtual hostra, és a virtuális gép ezen futhat tovább egyéb újrakonfigurálás nélkül. Lehetőség van azonban a háttértárak tartalmát elhagyva is átmozgatni egy VM-et egy másik hosztra. Ehhez bevett szokás leírófájlok használata, mely egy virtuális gép konfigurációját tartalmazza. A leírófájlt egy másik hosztgépére áthelyezve ott újra elindíthatjuk a definiált virtuális gépet. Ilyenkor szükség lehet a VM háttértárainak inicializálására, de ettől eltekintve a konfiguráció szabadon hordozható virtual host-ok között. Ilyen migrációra egyes megoldások fejlettebb támogatást is adnak, így akár valós időben, az aktuális terheltség figyelembe vétele mellett automatikusan is áthelyezhetőek virtuális gépek a megadott fizikai hosztok között.

3.3.3. Teljes virtualizáció és paravirtualizáció összehasonlítása

3.3.4. Konténerizáció

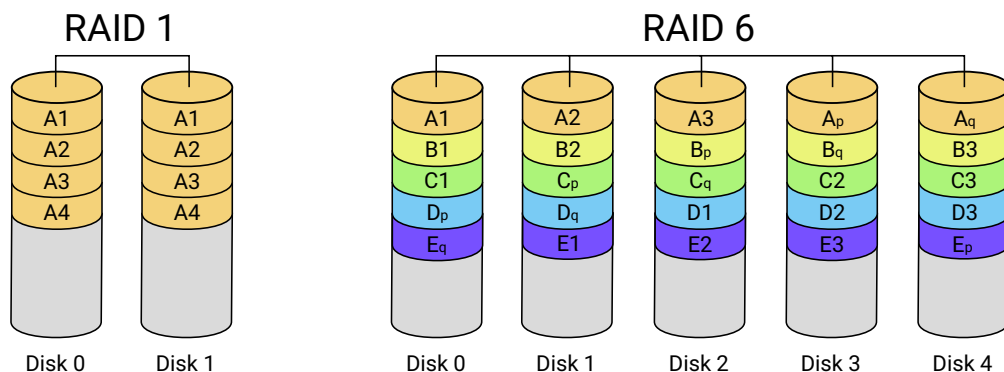
3.4. Logikai kötetkezelés

3.4.1. Snapshotok, mentések készítése

[TODO: vmware a könnyű kezelhetőség és jó támogatás miatt magasan az élen áll; XEN, KVM]

3.5. RAID

Nagyvállalati környezetben nem hagyhatjuk ki a RAID-megoldásokat (a népszerű RAID 1 és RAID 6 megoldásokat a 3.3 ábra szemlélteti), ha adatok biztonsági mentéséről beszélünk. Ezek arra adnak lehetőséget, hogy az adatokat több háttértáron (pl. merevlemez vagy SSD) tároljuk úgy, hogy egy esetleges diszk hiba ne okozzon fennakadást a működésben. Fontos tisztában lenni azonban azzal, hogy a RAID-megoldások nem védenek bizonyos veszélyek ellen (például zsarolóvírusok, fájlok korrumpálódása), hiszen az adatok duplikálása valós időben történik, így egy esetleges támadás során a RAID pool-ba bevont összes diszken megváltoznak az adatok, így nem alkalmas a támadás utáni visszaállításra. Emiatt egy RAID pool a *3-2-1* mentési stratégiát alkalmazva csak egyetlen eszköznek tekinthető, hiába több lemezt használunk a mentés során. RAID-elést tehát csak hardveres hibák ellen érdemes használnunk, rosszindulatú támadás esetén ezek nem nyújtanak védelmet az adataink számára.

3.3. ábra. RAID 1 és RAID 6 megoldások felépítése [6]

3.6. Logikai kötetkezelés

Mind a fizikai, mind a virtuális gépek esetén szükség lehet háttértárakra az adatok perszisztens tárolása érdekében. Hagyományos particionálási megoldásokkal hamar nehezen kezelhetővé válhatnak a különböző csatolási pontok és a virtuális gépek számára kiosztott kötetek. Az ilyen problémák elkerülésére jött létre a logikai kötetkezelés, mely a tárhely-virtualizáció egy formája. A logikai kötetkezelésnek több implementációja létezik. Ezek közül jelenleg a Linux kernelben elérhető Logical Volume Manager (LVM)-et fogom részletesen ismertetni.

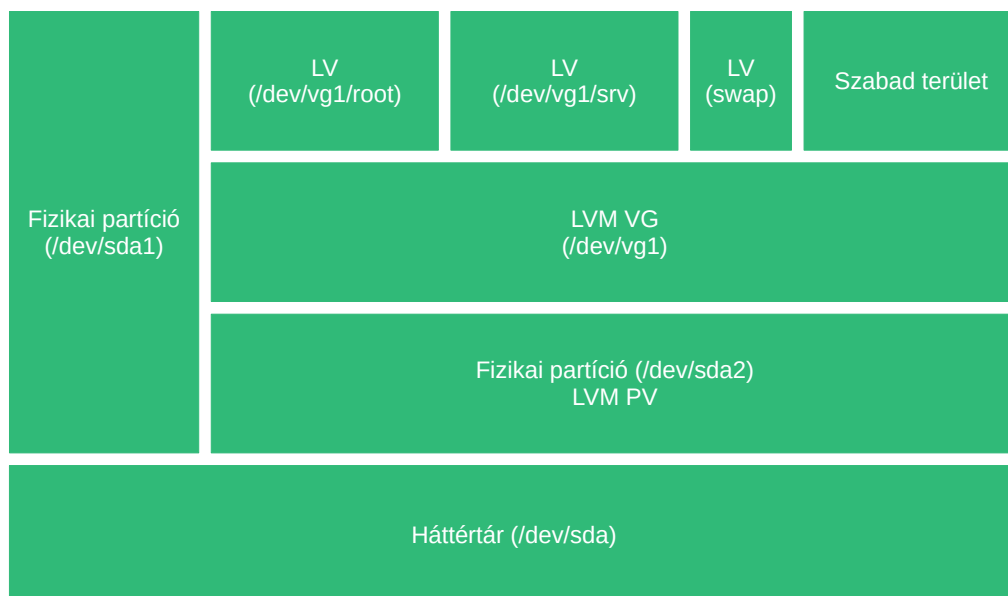
A Linux logikai kötetkezelője három lényegi rétegből áll: a fizikai kötetből (physical volume, PV), a kötetcsoportból (volume group, VG) és a logikai kötetekből (logical volume, LV). Ezt a felépítést a 3.4 ábra szemlélteti egy egyszerű LVM-konfiguráción keresztül. Lehetőség van ennél összetettebb kötetkiosztás létrehozására is, például egy kötetcsoport több fizikai kötetből is állhat, amik akár külön háttértáron is lehetnek, sőt, RAID-csoportot is megadhatunk egy LVM-partíció alapjául. Ezen megoldások használata azonban sok hátránnyal járhat (pl. diszkhiba esetén nehezebb visszaállítani a partíciót), ezért ennek használata alapvetően nem ajánlott [2].

Az LVM tehát úgy épül fel, hogy egy vagy több háttértáron létrehozunk hagyományos fizikai partíciókat, melyek az LVM PV-k alapjául fognak szolgálni. Ezt követően létrehozuk a kötetcsoportokat az általuk használandó LVM fizikai kötetek megadásával. Az így létrejött csoportban már tudunk létrehozni logikai köteteket, amíg van szabad hely a VG-ben.

Láthatjuk, hogy az LVM-kötetek használata kezdetben több feladattal jár, mint a hagyományos partíciók esetében, azonban hosszabb távon számos előnnyel jár. Talán a logikai kötetkezelés legnagyobb előnye, hogy szabadon allokálhatunk tárterületet a létrehozott köteteknek: ha azt tapasztaljuk, hogy az egyik köteten kevés a szabad hely, akkor fájlrendszer-től függően elég lehet akár egy parancs kiadása is ennek kiterjesztéséhez. Lényeges, hogy a hagyományos partíciók használatával ellentétben a logikai kötetkezelés használatakor figyelmen kívül hagyhatjuk a partíciók elhelyezkedésének sorrendjét, így nem szükséges figyelembe vennünk, hogy az adott partíció előtt vagy után van-e szabad tárterület. A megnövelt kötet helyes fizikai háttértárra képzéséről a logikai kötetkezelő fog gondoskodni számunkra. Fontos megjegyezni, hogy a kötetbővítés online is elvégezhető, azaz nem szükséges a kötetet lecsatolni a gépről az átméretezéshez. Ez különösen fontos lehet például a root (/) partíció növelése során, hiszen ezt csak a számítógép leállítása mel-

lett tudjuk biztonságosan lecsatolni. Előállhat olyan helyzet is, hogy egy másik (nem root) partíciót kell online átméreteznünk, például ha azt tapasztaljuk, hogy egy adatbázisszer-
veren hirtelen nagy mértékben nőtt a tárolt adat mérete. Ilyenkor nincs lehetőség a szerver
leállítására, hiszen ez esetben az alkalmazások nem tudnák használni az adatbázist a le-
állítás idejére. Az ehhez hasonló helyzetekre is jó megoldást nyújt a logikai kötetkezelő egy
megfelelő, online átméretezést támogató fájlrendszer (pl. XFS, Btrfs) használata mellett.
Érdemes megjegyezni, hogy bár az LVM és például a Btrfs-fájlrendszer nyújt támogatást
a növelésen kívül a fájlrendszer méretének csökkentésére is, ez a művelet általában nem
biztonságos, és adatvesztéshez vezethet. Emiatt érdemes eleinte csak kisebb tárterületet
adni a köteteinknek, hiszen kiterjeszteni sokkal egyszerűbb őket, mint csökkenteni a mé-
retüket. Ennek megkönnyítésére is ad lehetőséget az LVM, megadhatjuk, hogy egy kötet
egy bizonyos arányú tárhelyhasználat után automatikusan bővüljön, így elkerülve annak
betelését.

Az LVM hasznos funkciói közé tartozik még a kötetpillanatképek (volume snapshots)
készítésének lehetősége. Ez azt jelenti, hogy a kötetkezelő képes az adott kötet adott pill-
anatbeli helyzetének rögzítésére, és erre a verzióra szükség szerint visszaállhatunk (rollback).
Ez hasznos lehet például nagyobb konfigurációs változások eszközölése esetén, gyorsan vál-
tozó adatokkal dolgozó rendszerek (pl. adatbázisszerver) biztonsági mentéseinek készítése
során, illetve rendszerfrissítések előtt.²

3.4. ábra. Egyszerű LVM-kötetkezelési hierarchia.

²Egyes eszközök és operációs rendszerek (pl. openSUSE-verziók a snapper-rel (<https://doc.opensuse.org/documentation/leap/reference/html/book-reference/cha-snapper.html>)) automatikusan készít-
nek snapshotot a frissítések telepítése előtt, így hiba esetén visszaállhatunk a frissítés előtti verzióra.

3.7. OS-lehetőségek

Egy nagyvállalati informatikai infrastruktúrában nagy szerepe van a választott operációs rendszernek is, ugyanis nem mindegy, hogy a több száz számítógépből álló rendszerünket mennyire hatékonyan tudjuk karban tartani, egy kritikus biztonsági frissítést milyen hamar tudunk telepíteni az érintett eszközökre, és probléma vagy különleges igény esetén milyen támogatásra számíthatunk a szoftvereinket illetően. Ezeket a szempontokat figyelembe véve manapság elsősorban a Debian, Ubuntu, Red Hat Enterprise Linux és SUSE Linux Enterprise disztribúciók közül választanak a vállalatok.

A Debian stabilitása miatt népszerű választás elsősorban kisebb (néhány tíz gépből álló) infrastruktúrák esetében, viszont a stabilitás az elérhető csomagok verzióinak rovására megy, általában a legújabbnál néhány verzióval régebbi csomagokat szállítanak a disztribúcióval. A Debian előnye, hogy teljesen ingyenesen elérhető, és bár nincs hozzá hivatalos támogatás, harmadik féltől vásárolhatunk ilyen szolgáltatást.

Az Ubuntu egy Debian-alapú operációs rendszer, melyet a Canonical Ltd. fejleszt, és vállalati támogatást is nyújt az OS-hez amellet, hogy az alapverzió ingyenesen érhető el. Előnye, hogy mivel mind szerver, mind pedig asztali környezetben elterjedt rendszer, számtalan projekt és gyártó adja ki a szoftvereit Ubuntu rendszerekre.

A Red Hat és a SUSE Linux-verziók már inkább egy magasabb kategóriát céloznak meg: fő célközönségük a több száz, illetve több ezer gépes környezetet üzemeltető vállalatok, és a fent említett két disztribúciónál alapesetben (a legkisebb támogatási csomagban) is szélesebb körű támogatást biztosítanak az operációs rendszerekhez. Kiemelendő, hogy ez a két disztribúció egyedülálló a biztonság területén: számos biztonsági tesztnek vetették alá őket különböző szervezetek (köztük például kormányzatok és IT-biztonságra specializálódott cégek is), melyeket követően a kereskedelmi forgalomban lévő Linux-disztribúciók közül a legmagasabb minősítéseket és tanúsítványokat kapták meg ezek a rendszerek [1] [4].

[TODO] Debian/Ubuntu, RedHat, SuSE; csomagkezelők, biztonság

3.8. Eszközmenedzsment

3.8.1. Ansible és Salt

3.9. Monitoring

4. fejezet

Saját munka bemutatása

4.1. Kialakítani kívánt környezet meghatározása

Dolgozatomban egy kisebb léptékű, de a fontosabb elvek ismertetését kellő mértékben lehetővé tevő tesztkörnyezetet fogok kialakítani és részletesen bemutatni. A tesztkörnyezetben egy fizikai gépen (virtual host, dom0) fogok virtuális gépeket kialakítani a KVM hypervisor segítségével. Ezen környezet célja, hogy betekintést engedjen a nagyvállalati környezetek kialakításának fontosabb lépéseibe. Ahogy arról a bevezetés során szó volt, ilyen környezetekben nem ritka, hogy több száz vagy több ezer gépet kell kezelnünk. Nyilvánvaló, hogy ilyen nagyságrendű rendszert nem lehet kizárólag manuális megoldásokkal kezelni, nem várhatjuk el a rendszergazdától és az üzemeltetést végző mérnököktől, hogy egy-egy frissítést minden gépen külön-külön telepítsenek: ehhez sok esetben nem is adottak a lehetőségek, hiszen a legtöbb ilyen számítógép egy adatközpontban fut, ahova a biztonsági előírások miatt nem tudna minden munkatárs bejutni, továbbá körülményes lenne az egyes számítógépekhez külön-külön perifériákat csatlakoztatni, amire például a nagyobb operációsrendszer-verzióváltások során szükség lehetne az úgynevezett *offline upgrade*-ek miatt – ilyen helyzetekben a távoli elérés (pl. SSH, VNC) sem jelent megoldást.

Mindezen okok miatt a dolgozatomban egy infrastruktúramenedzsmint eszközt fogok használni, amivel növelhető az egyes kiszolgálók karbantartásának hatékonysága mind fizikai, mind pedig virtuális gépek esetén.

4.2. Fizikai gép ismertetése

4.3. Operációs rendszer

Értekezésemben nagy szerepe lesz a választott operációs rendszereknek, hiszen ezek fognak a virtualizációs rendszer alapjául szolgálni, valamint képesnek kell lennünk a gépek távoli menedzsmentjére is, így mindenképpen olyan megoldásra van szükség, amely jól támogatott a választott infrastruktúramenedzsment eszköz által. Fontos szempont volt továbbá, hogy a tesztkörnyezet a lehetőségekhez mérten jól reprezentálja a nagyvállalati környezetben használatos rendszereket, így sok olyan OS-verzió kikerült a lehetőségek közül, amelyek ugyan népszerűek például asztali megoldásként, de egyes nagyvállalati szoftverek (legyen az adatbázismotor, vagy bizonyos eszközvezérlők, driverek) hivatalosan nem támogatottak rajtuk. Emiatt az operációs rendszerek kiválasztása során körültekintően jártam el, több Linux-disztribúció is szóba került, az ezekről született konklúziót itt foglalom össze néhány mondatban.

4.3.1. Debian, Ubuntu

4.3.2. SUSE

4.4. Gépmenedzsment: Salt

4.4.1. Más hasonló megoldások

4.5. Monitoring

4.6. Továbbfejlesztési lehetőségek

Köszönetnyilvánítás

Ez nem kötelező, akár törölhető is. Ha a szerző szükségét érzi, itt lehet köszönetet nyilvánítani azoknak, akik hozzájárultak munkájukkal ahhoz, hogy a hallgató a szakdolgozatban vagy diplomamunkában leírt feladatokat sikeresen elvégezze. A konzulensnek való köszönetnyilvánítás sem kötelező, a konzulensnek hivatalosan is dolga, hogy a hallgatót konzultálja.

Szójegyzék

hot swap Számítógép-komponensek eltávolítása vagy hozzáadása egy futó rendszerhez (annak leállítása vagy újraindítása nélkül). 9

hypervisor Az a szoftver, amely koordinálja a virtuális gépek és az azokat futtató fizikai gép hardvere közötti interakciót. 8, 9

Rövidítésjegyzék

HA high availability. 7

LVM Logical Volume Manager. 14, 15

PV physical volume. 14

VG volume group. 14

Irodalomjegyzék

- [1] Red Hat: Red Hat Adds Common Criteria Certification for Red Hat Enterprise Linux 8 (2024. április 24.). <https://www.redhat.com/en/about/press-releases/red-hat-adds-common-criteria-certification-red-hat-enterprise-linux-8>.
- [2] Red Hat: Red Hat Enterprise Linux: Logical Volume Manager Administration (2024. április 22.). https://access.redhat.com/documentation/en-us/red_hat_enterprise_linux/7/html/logical_volume_manager_administration/lvm_components.
- [3] Seagate: What is a 3-2-1 backup strategy? (2024. április 7.). <https://www.seagate.com/gb/en/blog/what-is-a-3-2-1-backup-strategy/>.
- [4] SUSE: SUSE Certifications and Features (2024. április 24.). <https://www.suse.com/support/security/certifications/>.
- [5] SUSE: SUSE Linux Enterprise Server 15 SP5 – Virtualization Guide (2024. április 11.). https://documentation.suse.com/sles/15-SP5/pdf/book-virtualization_en.pdf.
- [6] Wikipedia: Standard raid levels (2024. április 7.). https://en.wikipedia.org/wiki/Standard_RAID_levels.
- [7] XEN Project: Xen project 4.4 release notes (2024. március 20.). https://wiki.xenproject.org/wiki/Xen_Project_4.4_Release_Notes.
- [8] Yev Pusin, Backblaze: The 3-2-1 backup strategy (2024. április 7.). <https://www.backblaze.com/blog/the-3-2-1-backup-strategy/>.